

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

2021/1-2

ILMIY-AMALIY JURNAL

TAHRIR HAY'ATI

Q. ABDURASULOVA

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish" kafedrası professori, yuridik fanlar doktori – bosh muharrir

Y. KOLENKO

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi Akademiyasi boshlig'i – bosh muharrir

N. SALAYEV

Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor – bosh muharrir o'rinbosari

K. HAKIMOV

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish" kafedrası mudiri, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori – mas'ul muharrir

M. RUSTAMBAYEV

O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiya harbiy-texnik instituti boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

A. OTAJONOV

Yuristlar malakasini oshirish markazi direktorining o'quv-uslubiy va ilmiy ishlar bo'yicha birinchi o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

B. PULATOV

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi akademiyasi "Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish" kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

F. RAXIMOV

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi akademiyasi "Prokurorlik faoliyatini tashkil etish va boshqarish" kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

B. UMIRZAKOV

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi "Kriminologiya" kafedrası katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

M. O'RAZALIYEV

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish" kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

I. ERGASHEV

Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy boshqarma boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

M. KURBANOV

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish" kafedrası dotsent v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

V. DAVLYATOV

Toshkent davlat yuridik universiteti "Sud, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va advokatura" kafedrası mudiri, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

D. BAZAROVA

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat-protsessual huquqi" kafedrası mudiri, yuridik fanlar nomzodi, professor

A. Baratov

Toshkent davlat yuridik universiteti "Kriminalistika va huquqiy ekspertiza" kafedrası mudiri, yuridik fanlar nomzodi

G. TULAGANOVA

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat-protsessual huquqi" kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

D. SUYUNOVA

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat-protsessual huquqi" kafedrası professor v.b., yuridik fanlar doktori

"Kriminologiya va jinoiy odil sudlov" ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligida 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Ushbu jurnal O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi Akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

ISSN 2181-2179

© Toshkent davlat yuridik universiteti

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. KRIMINOLOGIYA. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Хакимов Рахимжон Расулжонович ИЛМИЙ ЁНДАШУВ – ЖИНОЯТЧИЛИККА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ	5
Рустамбоев Мирзаюсуп Хакимович ОДАМ САВДОСИГА ҚАРШИ КУРАШ БЎЙИЧА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ	13
Абдурасулова Қумринисо Раимқуловна КРИМИНОЛОГИЯ ФАНИНИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАРИ	24
Камалова Дилдора Гайратовна ТАМОМ БЎЛМАГАН ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАЗО ТАЙИНЛАШДА ИНДИВИДУАЛЛАШТИРИШ ПРИНЦИПИ	30
Ниёзова Саломат Сапаровна ОИЛАДАГИ ЖИНОЙИЙ ЗЎРАВОНЛИК ТУШУНЧАСИ ВА ТУРЛАРИ	39
Абзалова Хуршида Мирзиятовна РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ УБИЙСТВА НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ЛИЧНОСТИ УБИЙЦЫ	46
Ахмедова Гузалхон Уткуровна ВОПРОСЫ РЕСОЦИАЛИЗАЦИИ ЖЕНЩИН, ОСВОБОДИВШИХСЯ ИЗ МЕСТ ЛИШЕНИЯ СВОБОДЫ	63
Исмоилов Олимжон Юсупжон ўғли ЛАТЕНТ ЖИНОЯТЧИЛИКНИНГ: ТУШУНЧАСИ ВА УЛАРНИ ТАСНИФЛАШНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ	72
Махмудов Суннатжон Азим ўғли ЖАЗО ТАЙИНЛАШДА ҲИСОБГА ОЛИНАДИГАН ҲОЛАТЛАР ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МЕЗОНЛАРИДАН БИРИ СИФАТИДА	79
Акбаралиева Мухайё Караматулло кизи СПОСОБЫ НАЗНАЧЕНИЯ БОЛЕЕ МЯГКОГО НАКАЗАНИЯ	90

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

Базарова Дилдора Бахадировна К ВОПРОСУ ЭФФЕКТИВНОСТИ УГОЛОВНОГО ПРАВОСУДИЯ	95
Рузметов Ботиржон Хайитбаевич ПРОФИЛАКТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ – КЛЮЧЕВАЯ ЗАДАЧА УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СОВРЕМЕННОМ УЗБЕКИСТАНЕ	107
Каримов Бобуржон Зокиржонович ЖИНОЯТ ИШЛАРИНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА РАҚАМЛИ ДАЛИЛЛАР БИЛАН ИШЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	117
Хамидов Бахтиёржон Хамидович ЭЛЕКТРОН ЁХУД РАҚАМЛИ ДАЛИЛЛАРГА ОИД УМУМНАЗАРИЙ МАСАЛАЛАР: МУАММО ВА ЕЧИМ	127
Ниязов Максуд Кадамович ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБОСНОВАННОСТИ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ В ВИДЕ ЗАКЛЮЧЕНИЯ ПОД СТРАЖУ	146

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMDAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIIYA FAOLİYATI

Тулаганова Гулчехра Захитовна, Қодиралиев Саддам Бахтиёржон ўғли ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ ВА УШБУ ФАОЛИЯТНИ МУВОФИҚЛАШТИРИШ	154
Абдуллаева Дилфуза Саидазимовна ОИЛА-ТУРМУШ МУНОСАБАТЛАРИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ПРОФИЛАКТИКАСИ	164
Рахмонова Дилдора Мирзакаримовна ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ФУҚАРОЛАР БИЛАН МУЛОҚОТ ҚИЛИШ ТЕХНИКАСИ (ЮНУСОБОД ТУМАНИ ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ МИСОЛИДА)	171
Хамрақулов Шавкатжон Салимович ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ ФАОЛИЯТИГА ДОИР ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ	179
Эшмуродов Элбек ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ: МИЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА	189

ОДАМ САВДОСИГА ҚАРШИ КУРАШ БЎЙИЧА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ

Рустамбоев Мирзаюсуп Хакимович,

Ўзбекистон Республикаси Жамоат
хавфсизлиги университети бошлиғи, профессор, ю.ф.д.

Аннотация. Мазкур мақолада одам савдосига қарши кураш бўйича хорижий давлатлар тажрибасига доир масалалар баён этилган. Шунингдек, мазкур мақолада АҚШ, Италия, Германия Федератив Республикаси ва МДХга кирувчи давлатларнинг одам савдосига қарши курашиш билан боғлиқ қонунчилигини таҳлил этилиб, бу масалани ҳал этиш юзасидан тегишли таклиф ва тавсиялар берган.

Калит сўзлари: одам савдоси, жиноят, жавобгарлик, жазо, қарши курашиш, жабрланувчи, шахс, фоҳишабозлик, мажбурлаш, сотиш.

ОПЫТ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В БОРЬБЕ С ТОРГОВЛЕЙ ЛЮДЬМИ

Рустамбаев Мирзаюсуп Хакимович,

д.ю.н., профессор,
начальник Университета общественной
безопасности Республики Узбекистан

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с опытом зарубежных стран в борьбе с торговлей людьми. Также в статье анализируется законодательство США, Италии, ФРГ и государств-участников СНГ о противодействии торговле людьми, вносятся соответствующие предложения и рекомендации по решению данного вопроса.

Ключевые слова: торговля людьми, преступление, ответственность, наказание, противодействие, потерпевший, лицо, проституция, принуждение, торговля.

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE FIGHT AGAINST HUMAN TRAFFICKING

Rustambaev Mirzayusup Khakimovich,

Head of the University of Public Security
of the Republic of Uzbekistan, Professor, DSc

Abstract. This article deals with issues related to the experience of foreign countries in the fight against human trafficking. The article also analyzes the legislation of the USA, Italy, Germany and the CIS member states on combating human trafficking, makes appropriate proposals and recommendations to address this issue.

Keywords: human trafficking, crime, responsibility, punishment, opposition, victim, person, prostitution, coercion, trade.

Жаҳонда глобаллашув жараёнларининг тезлашиши, ноқонуний миграция жараёнларининг кучайиши, давлатларнинг иқтисодий ривожланишидаги тафовут, ишсизлик ва қашшоқликнинг ўсиши, “оммавий маданият” таъсирининг ортиши, трансмиллий жиноий ташкилотларнинг фаоллашуви натижасида одам савдосининг кўлами кенгайиб, инсоният тараққиёти ва хавфсизлигига таҳдид солаётганлиги боис, унга қарши курашнинг халқаро ва миллий механизмларини такомиллаштириш объектив заруриятга айланди.

Шулардан келиб чиқиб, бу жиноятга қарши курашда, жаҳонда одамга нисбатан қонунга хилоф битимни амалга ошириш, ғайриқонуний фаолият билан шуғулланишга мажбурлаш сингари одам савдосининг янги шакллари учун жавобгарлик белгилаш, жабрланган ожиз аҳволдаги шахслар, ҳомиладор аёллар ва болаларнинг манфаатларини жиноят-ҳуқуқий воситалар орқали муҳофаза қилишни кучайтириш, жиноятни фош этишда фаол ҳамкорлик қилганларнинг жазосини енгиллаштириш, мажбурлаш остида ғайриқонуний фаолиятда иштирок этган жабрланганларни жазодан озод қилиш, етказилган зарарни ундириш, жиноят профилактикаси механизмлари, хорижий давлатлар қонунчилиги, халқаро ҳуқуқ нормалари, миллий қонун ҳужжатлари ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти билан боғлиқ муаммоларнинг илмий ечимини топиш долзарб аҳамият касб этмоқда.

Ривожланган хорижий мамлакатларда жиноят қонунларининг қиёсий таҳлили уларда трансмиллий жиноят ҳисобланган одам савдоси учун жавобгарлик белгиланганлигининг аҳамиятга эга эканлигини кўрсатади.

Жумладан, Италия одам савдоси ва одамларни эксплуатация қилиш учун жалб қилинган жабрланувчиларни қабул қилувчи асосий давлатлардан бири ҳисобланади. Бу мамлакатда одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши курашиш бўйича қонунчилик тизими анча мукамал бўлиб, у халқаро меъёрларга асосланади.

Флоренция университети билан ҳамкорлик қилаётган “Parsec” ташкилотининг маълумотларига кўра, Италия одам ёлловчилар учун қабул қилувчи мамлакат ҳисобланади. 1997 йилда мамлакатда 19 мингдан 26 мингтагача аёллар эксплуатация қилинганлар. Бундан ташқари, Италия транзит мамлакат вазифасини ҳам бажариб келган[1].

Италия БМТ ва Халқаро Меҳнат Ташкилотининг “Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисида”ги, “Қуллик тўғрисида”ги, “Одам савдосига ва учинчи шахслар томонидан танафурушлиқдан фойдаланилишига қарши кураш тўғрисида”ги конвенцияларни ва бошқа кўпгина халқаро ҳужжатларни ратификация қилган[2].

Одам савдоси учун жиноий жавобгарлик Италиянинг турли қонун ҳужжатларида назарда тутилган. Хусусан, Италия Республикаси Жазолар тўғрисидаги кодексининг 535, 536 и 537-моддаларида шахсни чет давлатга олиб бориб, мажбурлаш, қўрқитиш ёки алдаш йўли билан уни фоҳишабозлик билан шуғулланишга мажбурлаганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланган [3].

1958 йилдаги 75-сонли “Мерлини қонуни” деб номланган ҳужжатга кўра одам савдоси билан шуғулланадиган шахснинг хулқ-атворида алдаш ёки мажбурлаш ҳолатларининг мавжудлиги ёки йўқлиги факти бўйича жиноий жавобгарликка жалб қилишда ҳар қандай чеклаш ман этилади [4]. Бироқ, бу қонун айрим тадқиқотчиларнинг фикрича, аслида фоҳишабозлик мақсадида амалга ошириладиган ихтиёрий миграцияни тақиқлайди ва одам савдоси ҳамда одам ёлловчиларни тегишли даражада таъқиб этишга олиб келмайди.

Қонунда “одам савдосига хос бўлган умумий жиҳат шунда кўринадики, бунда жабрланувчи ўз хоҳишига кўра, кўчиб юришда эркин бўла олмайди ва шу тариқа у одатда қуллик шароитига тушиб қолади”, деб белгиланади. Қонуннинг 5-моддасида Италия давлати зиммасига одам ёллаш ва одам савдоси жабрланувчиларига ёрдам кўрсатиш мажбурият юкланади. “Муҳожир аёллар савдоси аёлни оғир меҳнат ва қуллик шароитларида бўлишга мажбур қилади ва “маърифатли мамлакат”нинг бирламчи мажбурияти – бундай аёлга ҳимояни таъминлаш ва унинг инсоний шаънини тиклашдан иборатдир” [5].

Қонуннинг мақсади сифатида ҳаракатларни мувофиқлаштириш ва тезкор чора-тадбирларни қўллаш бўйича давлат марказини ташкил этиш кўрсатилган мажбуриятларни бажариш унинг вазифаларига киради.

Таъкидлаш лозимки, ушбу қонун анча мукаммал бўлиб, унда амалиётда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга БМТ Протоколи лойиҳасига киритилган одам савдосини амалга оширувчи шахсларнинг даромадлари ва мол-мулкни мусодара қилиш ҳамда улардан жабрланганларга компенсация тариқасида фойдаланиш тўғрисидаги қоидаларни амалга ошириш назарда тутилган. Бироқ ушбу қонун айрим камчиликлардан ҳам холи эмас. Масалан, у аёлларга мамлакатда вақтинчалик қолиш имкони берилмаган, жабрланувчиларга оид шахсий маълумотларни сир сақлаш бўйича чоралар назарда тутилмайди. Ҳолбуки, бу имкониятлар жабрланувчиларни муҳофаза этишнинг муҳим жиҳати ҳисобланади.

Таиланд Қироллиги “Хотин-қизларни камситишнинг барча шакллариغا барҳам бериш тўғрисидаги Конвенция”ни ва бошқа ҳалқаро ҳуқуқий ҳужжатларни ратификация қилган, бироқ “Қуллик тўғрисида”ги ҳамда “Одам савдосига ва учинчи шахслар томонидан танафурушлиқдан фойдаланилишига қарши кураш тўғрисида”ги конвенцияларни ратификация қилмаган [6]. Айтиш жоизки, Таиланд Ўзбекистон Республикасидан фоҳишабозлик ва мажбурий меҳнатда эксплуатация қилиш учун ёлловчилар томонидан одамлар олиб чиқиб кетилаётган давлатлар орасида саккизинчи ўринни эгаллайди.

1997 йил ноябрда Таиланд Жазолар тўғрисидаги кодексига одам савдоси ва одам ёллашга алоқадор қатор ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган бўлиб, хусусан 283-модданинг биринчи қисмига кўра “алдаш воситалари, кўрқитиш, ноахлоқий таъсир кўрсатиш ёки ҳар қандай кўринишдаги руҳий мажбурловдан фойдаланиш йўли билан учинчи шахс шахвоний эҳтиёжини қондириш учун қўшмачи ролини бажарган, шахвоний мақсадларда шармандали фойдаланиш учун шахсни бошқа шахсга таклиф қилган ёки етказиб берган шахс жазоланади”.

Моддада, шунингдек мазкур жиноятни содир этганлик учун шахснинг жавобгарлигини оғирлаштирувчи квалификацияловчи белгилар ҳам назарда тутилган:

– агар мазкур жиноят 15 ёшдан 18 ёшгача бўлган шахсга нисбатан содир этилган бўлса;

– агар жиноят 15 ёшга тўлмаган шахсга нисбатан содир этилган бўлса.

Ушбу кодекснинг 283²-моддасига кўра:

15 ёшдан 18 ёшга қадар бўлган шахсни, ҳаттоки унинг бунга розилиги бўлган тақдирда ҳам, шахвоний мақсадларда шармандали фойдаланиш учун, бошқаларга етказиб берган шахс жазоланади.

Оғирлаштирувчи тавсифловчи белги бўлиб жабрланувчининг 15 ёшга тўлмаганлиги ҳисобланади.

2. Одам савдосининг жабрланувчисига айланган бошқа шахсни яширган шахс ҳам юқорида кўрсатилган тартибда жазоланади.

Бизнинг фикримизча, ушбу қонуннинг камчилиги шундаки, у асосан одам ёллашга қарши қаратилганлиги билан ажралиб туради, ваҳоланки одам савдосида фоҳишабозликка мажбурлаш мақсадларида содир этилиши (“шаҳвоний мақсадларда шармандали фойдаланиш”) инобатга олингани ҳолда ёлловчиларда мақсадлар бутунлай бошқача бўлиши ҳам мумкин. Бинобарин, БМТнинг Трансмиллий уюшган жиноятчиликка қарши Конвенциясини тўлдирувчи “Одам савдосининг, айниқса, аёллар ва болалар савдосининг олдини олиш ҳамда унга чек қўйиш ва унинг учун жазолаш тўғрисида”ги Протоколининг 3-моддасида кўрсатилган мақсадлар эътиборга олинмаган.

Америка Қўшма Штатлари Конгрессининг маълумотига кўра, Қўшма Штатларда ҳар йили тахминан эллик минг киши, асосан, аёллар ва болалар одам савдосининг жабрланувчиларига айланмоқдалар [7].

АҚШ одамларни энг кўп қабул қилувчи дунёнинг етакчи давлатларидан бирidir. “Қуллик тўғрисида”ги Конвенция ва бошқа мавзуга оид ҳуқуқий ҳужжатлар АҚШ томонидан ратификация қилинган, бироқ “Одамлар савдоси ва учинчи шахсларнинг фоҳишабозликдан фойдаланишини таъқиб қилиш тўғрисида”ги ва “Хотин қизлар камситилишининг барча шаклларида барҳам бериш тўғрисида”ги конвенциялар ратификация қилинмаган.

АҚШ Қонунлар тўпламига (18 бўлим) одамлардан шаҳвоний мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ турли ҳаракатларни содир этганлик учун жавобгарликни назарда тутувчи қатор боблар, хусусан:

110-боб – шаҳвоний эҳтиёжларни қондириш мақсадларида болалардан фойдаланиш ва уларга нисбатан амалга ошириладиган бошқа суиистеъмолликлар (2251-параграф, болалардан шаҳвоний мақсадларда фойдаланиш; 2251а-параграф, болаларни сотиш ёки харид қилиш; 2252-параграф, болалардан шаҳвоний мақсадларда фойдаланишга оид муайян фаолиятни амалга ошириш; 2252а-параграф, болалар порнографиясини яратиш ёки уни намоён этишга дахлдор муайян фаолият; 2260-параграф, шаҳвоний мақсадларда фойдаланиш учун болаларни АҚШга олиб кириш бўйича жиноий фаолият) киритилган.

АҚШда 1910 йилдаёқ одам савдосида айбланаётган шахсларни жиноий таъқиб қилиш учун ҳозиргача қўлланиб келинаётган қонун қабул қилинган эди. Мазкур норматив ҳужжат Mann Act (White Slave Act) – Оқ қуллик тўғрисидаги қонун номи билан машҳур. Қонун АҚШ Қонунлар тўпламининг 117-бобига 18-бўлим сифатида киритилган. Оқ қуллик тўғрисидаги ҳужжат қабул қилинганидан бери ўтган вақт мобайнида анчагина ўзгарганлиги, табиийки, уни қўллаш амалиёти натижасидир.

Оқ қуллик тўғрисидаги Қонун фоҳишабозликка ёки шаҳвоний тусдаги бошқа ҳуқуқбузарликларни содир этишга жалб қилиш мақсадида бошқа шахсни давлат ёки штат чегарасидан онгли тарзда олиб ўтган ҳар қандай шахсга нисбатан амал қилади [8]. Фоҳиша мазкур ҳолатда, жиноят жабрланувчиси ҳисобланади ва унинг бу ишга розилиги ҳам айбни енгиллаштирмайди. Бундай қилмиш 10 йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки жарима билан жазоланади [9]. Қонуннинг бошқа қонун ҳужжатларидан фарқланувчи асосий хусусияти шундаки, биринчидан, жиноий тартибда одам савдосининг дастлабки босқичи - одам ёллаш ва ташиш таъқиб қилинади, иккинчидан эса, барча нормаларда муҳим белги сифатида фоҳишабозликка ва шаҳвоний фаолиятга жалб қилиш назарда тутилади. Шундай қилиб, Оқ қуллик тўғрисидаги қонунда шаҳвоний соҳага, унга борган сари янгидан янги қурбонлар жалб этилишига қарши курашиш асосий вазифа деб белгиланган.

Трафик тўғрисидаги қонун Оқ қуллик тўғрисидаги қонуннинг 18-бўлим 77-бобига ўзгартиришлар киритиш ҳамда қуллик шароитида сақлаганлик, кейинчалик қул қилиб сотиш мақсадида ўғирлаганлик, қизиқтирганлик ва қуллик ҳолати ёки қулликка ўхшаш

институтлар билан боғлиқ бошқа қилмишларни содир этганлик учун жавобгарликни кучайтириш йўли билан унинг қоидаларини ривожлантиради. У одам савдосини амалга оширувчи шахслар ва ёлловчилари учун 20 йилгача қамоқ жазоси ва қонунни “тегишли модда (1581 (а)-пар., 1583 ва 1584-пар.) билан жазоланадиган бузиш инсон ўлимига олиб келганда, агар бундай бузиш қотилликка суиқасд ёки айбни оғирлаштирувчи ҳолатларда шахвоний мажбурлаш ёхуд шахвоний мажбурлашга суиқасд қилиш ёки ўғирлаш ёхуд ўғирликка суиқасд қилишдан иборат бўлса”, умрбод қамоқ жазосини белгилашни назарда тутди.

Қонуннинг 18-бўлим 77-боби олтита янги параграф (1589-1594) билан тўлдирилган. 1589-параграф, масалан мажбурий меҳнатга бағишланган бўлиб, шахснинг жисмоний ва юридик мақомига дахлдор муайян тоифадаги суиистеъмолликлар йўли билан меҳнат ёки хизматлардан фойдаланганлик ёхуд меҳнат ёки хизмат улар билан худди шу йўсинда таъминланганлик учун жавобгарликни назарда тутиб, бунда қилмиш “(1) ушбу ёки бошқа шахсга нисбатан жиддий зарар етказиш ёки жисмоний чекловларни қўллаш хавфи остида; (2) агар шахс топширилган ишни бажармаслиги ёки хизматлар кўрсатмаслиги мумкин деб тахмин қилинган вазиятларда ушбу ёки бошқа шахсга нисбатан жиддий зарар етказиш ёки жисмоний чекловларни қўллаш масаласида тегишли хулқ-атвор режаси, чизгиси ёки андозасидан фойдаланиш орқали; (3) меъёрий ёки процессуал ҳужжатлардан қасддан ғаразли мақсадларда фойдаланиш билан қўрқитиш ёки фойдаланиш йўли билан содир қилганда” [10].

1590-параграф жиноий қилмиш сифатида пеонаж [11], қуллик, қул меҳнати, мажбурий меҳнат ёки шунга ўхшаш хизматлардан фойдаланиш мақсадларида амалга ошириладиган одам ёллашни назарда тутди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, ҳозир АҚШда айнан одамлар савдоси жиноятига жалб этилганлик учун жавобгарликни назарда тутувчи кенг қамровли қонун мавжуд эмас. Қўшма Штатларда мавжуд қонунлар АҚШга кириб келаётган ва АҚШдан чиқиб кетаётган одам савдосининг оқимини тўхтатиб қолишга, шунингдек, Қўшма Штатларда одам савдоси жабрланувчиларини ҳимоя қилишга қодир эмас. Ҳозирги вақтда одамлар савдоси билан шуғулланувчи шахслар бундай савдо тизимининг алоҳида жиҳатларига оид қонунларни, масалан, тутқунликка солиш, қуллар савдоси, пеонаж, зўрлаш ёки ноқонуний шахвоний соҳадаги иш ёхуд иммиграция қонунларини бузганлик учунгина таъқиб қилинадилар. Қонунда одам савдоси билан боғлиқ жиноятларнинг хос томонлари, бундай савдо тизимининг алоҳида жиҳатлари учун жазо белгиловчи чораларда ўзифодасини топмаганлиги ўз навбатида одам савдоси жиноятида айбдорлиги исботланиб, судланган шахсларга белгиланадиган жавобгарликнинг заифлашувига олиб келади. Шу билан бирга, “одам савдоси жабрланувчиларига соғлиқни сақлаш соҳасида кўмак бериш, уларни турар-жой билан таъминлаш, уларга таълим ва юридик ёрдам бериш билан шуғулланувчи зарур хизматлар мавжуд эмас, бу эса жамиятда одамлар савдоси жабрланувчиларининг таназзулига олиб келиши мумкин” [12], деган фикрдаги тадқиқотчилар нуқтаи назарларига эътибор қаратиш лозим деб ҳисоблаймиз.

Шу сабабли Қўшма Штатлар ҳукумати ҳозирги кунда, айниқса, ушбу муаммога нисбатан катта эътибор қаратмоқда.

Германия Федератив Республикаси деярли Россиядан ва МДХга кирувчи бошқа мамлакатлардан келаётган одам савдоси жабрланувчилари учун энг асосий манзил нуқтаси бўлиб ҳисобланади. Одамлар савдоси натижасида Ғарбий Европага олиб кирилатган аёлларнинг 2/3 қисми Германияга олиб ўтилади [13].

Германия Аёлларга қарши камситилишнинг барча шакллари тугатиш бўйича Конвенцияни, Қуллик тўғрисидаги Конвенцияни ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатларни ратификация қилган. Германия Демократик Республикаси Одамлар савдосини ва

учинчи шахсларнинг фоҳишабозликдан фойдаланишини таъқиб қилиш тўғрисидаги Конвенцияни биринчилардан бўлиб ратификация қилган [14].

ГФРнинг Жазолар тўғрисидаги кодексида одамлар савдоси ва одамларни эксплуатация қилишга қарши қаратилган қуйидаги нормалар мавжуд.

180 а-модда. Фоҳишабозликка кўмаклашиш

1) Шахс тадбиркор сифатида ўз корхонасида бошқа шахсларнинг фоҳишабозлик билан шуғулланишига йўл қўйганлиги ва ушбу шахсларнинг шахсий ёки иқтисодий жиҳатдан бўйсунтириш муносабатларида бўлганлиги учун 3 йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки пул жаримаси билан жазоланади.

2) Шахс, агар 18 ёшдан кичик бошқа бир шахсга фоҳишабозлик билан шуғулланиш учун хона берса, худди шу тарзда жазоланади [15].

180 б-модда. Одамлар савдоси

1) Бошқа шахсни тобелик ва фоҳишабозликка мажбурлаш ҳолатига тушириш учун ғараз мақсадларни кўзлаб унга таъсир этган шахс 5 йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки пул жаримаси билан жазоланади. Бошқа шахснинг ноилож аҳволидан фойдаланиб ғараз мақсадларда уни бошқа мамлакатда бўлишига ва фоҳишабозлик билан шуғулланишга мажбурлаган шахс ҳам худди шу зайлда жазоланади [16].

181-модда. Оғирлаштирувчи ҳолатларда содир этилган одамлар савдоси

1) Шахс, агар

1. Зўрлаш ёки жисмоний таъсир қўллаш таҳдиди ёхуд алдаш билан бошқа шахсни фоҳишабозлик билан шуғулланишга мажбурласа;

2. Шахснинг бегона мамлакатда бўлиши билан боғлиқ ноиложлигидан фойдаланган ҳолда алдаш, зўрлаш ёки жисмоний таъсир қўллаш таҳдиди билан ҳаракатлана туриб уни учинчи шахсга нисбатан шахвоний тусдаги хатти-ҳаракатларни содир этишга ёки ўзига нисбатан учинчи шахс томонидан содир этилган шахвоний тусдаги хатти-ҳаракатларни бажаришга мажбурласа;

3. Шахснинг бегона мамлакатда бўлиши билан боғлиқ ноиложлигидан фойдаланган ҳолда моҳирона ҳаракатланиб уни фоҳишабозликка мажбурласа,

1 йилдан 10 йил муддатгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

181 а-модда. Қўшмачилик

1. Фоҳишабозлик билан шуғуллланаётган шахсдан фойдаланса;

2. Ғараз мақсадларда фоҳишабозлик билан шуғулланаётган шахсни назорат қилса ва унинг фоҳишабозлик билан шуғулланиш жойи, вақти, ҳажми ва бошқа шароитларини белгиласа ёки мунтазам равишда бундай шахснинг фоҳишабозлик машғулотини тўхтатишига йўл қўймасликка қаратилган ҳаракатларни амалга ошириб келса.

Юқорида келтирилган одамлар савдоси ва одам ёллашга қарши кураш бўйича қонунда ўрнатилган чораларнинг мавжуд бўлишига қарамай, Германиядаги расмий шахслар мамлакат ҳудудида ноқонуний бўлиб турган шахсни ҳибсга олишлари ва депортация қилишлари мумкин.

Россия Федерацияси бугунги кунда – жиной гуруҳлар томонидан одамлар савдосининг халқаро жиной тизимида асосий “етказиб берувчи” мамлакатлардан бири ҳисобланади, бу мамлакатдаги турли жиной гуруҳларнинг фаоллашуви ва кейинги йилларда бутун дунё бўйича халқаро одамлар савдоси жараёнида кам аҳамиятли роль ўйнамайдиган “рус мафияси”нинг фаоллашуви билан узвий боғлиқдир.

Шу билан бирга, Россия одамлар савдоси оқимлари учун (асосан – Осиёдан Европа йўналишида) транзит мамлакат ва МДХ мамлакатлари, асосан – Украина, шунингдек

Осиё мамлакатлари Вьетнам, Хитой ва Таиланддан келадиган одамлар савдосининг оқимлари учун манзил мамлакат ҳисобланади.

Россия Конституциясига кўра “ҳар ким эркин ва шахсий дахлсиз бўлиш ҳуқуқига эга” ва “ҳеч ким зўрлашга дучор қилиниши мумкин эмас” деган қоидаларни мустаҳкамлайди [17].

Россия Федерацияси Жиноят кодексида вояга етмаган шахсларни ёллаш тўғрисида махсус модда ёки диспозиция йўқ, бироқ ҳар бири одам ёллаш ҳаракатининг қисмларини баён қилувчи Жиноят кодексининг бир неча моддаларини бирлаштирган ҳолда, бу жиноятнинг “терма” квалификациясини ҳосил қилиш мумкин.

120-модда: Инсон аъзолари ёки тўқималарини трансплантация қилиш учун олишга мажбурлаш, яъни жабрланувчини унга нисбатан ҳар қандай жисмоний ёки руҳий зўрликни қўллаш орқали трансплантация учун унинг аъзолари ёки тўқималарини олишга мажбурлаш [18].

126-модда: Одам ўғирлаш, яъни кейинчалик озодликдан маҳрум қилишдан иборат жонли одамни эгаллаб олиш кўринишида яширин ёки ошкора амалга ошириладиган қилмиш [19].

127-модда: Одам ўғирлаш билан боғлиқ бўлмаган ғайриқонуний равишда озодликдан маҳрум қилиш, яъни ўғирлаш билан боғлиқ бўлмаган ҳолда, инсонни шахсий эркинлиги(кўчиб юриш)дан маҳрум қилишдан иборат хатти-ҳаракатлар. Бундай жиноятни содир этиш усули бўлиб жисмоний ёки руҳий зўрлаш ҳисобланади [20].

Вояга етмаганлар савдоси деганда, яъни вояга етмаган шахсни сотиш-харид қилиш ёки вояга етмаган шахсга нисбатан уни бериш ва унга эгалик қилиш шаклидаги бошқа битимларни амалга оширишни тушуниш лозим. Россия Федерациясининг ЖКнинг 152-моддаси айнан вояга етмаганлар савдоси деб номланган бўлиб, вояга етмаганларни сотиш, сотиб олиш ва уларга эгалик қилишнинг бошқа ҳолатларини назарда тутди. Аммо, ушбу моддаларнинг бирортасида ҳам айнан болаларни эксплуатация қилиш жиноятлари назарда тутилмаган.

Украинада ҳам одам савдоси жиноятини бартараф қилиш ишларига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Украина Олий Радасининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили ҳузурида одам савдоси ва одам ёллаш жиноятини бартараф қилиш бўйича мувофиқлаштирувчи кенгаш ташкил этилган.

Хотин-қизларнинг ҳуқуқларини муҳофаза қилиш, зўрлашнинг барча кўринишларидан ҳимоя қилиш масаласи, жумладан, Украина Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 8 сентябрдаги 993-сонли қарори билан тасдиқланган Аёллар аҳволини яхшилаш ва уларнинг жамиятдаги ролини оширишга қаратилган 1997-2000 йилларга мўлжалланган фаолият миллий режасининг таркибий қисми ҳисобланади. 1999 йилнинг 25 сентябрида Украина Вазирлар Маҳкамаси 1768-сонли “Аёллар ва болалар савдосини бартараф қилиш дастури тўғрисида” қарор қабул қилиб, ушбу қарорнинг бажарилишини назорат қилишни Украина Оила ва ёшлар ишлари бўйича давлат қўмитаси зиммасига юклатди. Ушбу Дастур 35 та банддан иборат бўлиб, уларда Украина ҳудудида одамлар савдоси ва одам ёллаш масаласида олиб бориладиган профилактика ишларининг турли жиҳатлари мужассам этилган [21].

Шубҳасиз, бундай қадамлар ушбу жиноятга қарши курашишда зарур ҳисобланади.

Украина “Аёлларга қарши камситилишнинг барча шакллари тугатиш бўйича” Конвенцияни, “Одам савдоси ва фоҳишаликнинг учинчи шахслар томонидан ишлатилишига қарши курашиш тўғрисида”ги Конвенцияни ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатларни ратификация қилган, бироқ “Қуллик тўғрисида”ги Конвенцияни ратификация қилмаган.

Украина Конституцияси “ҳар бир инсон эркин ва дахлсиз бўлиш ҳуқуқига эга” деган қонидани мустаҳкамлайди [22].

1998 йилга қадар (Украина Жиноят кодексига 124¹-модда “Одамлар савдоси” қўшимча қилинган) “одамлар савдоси” атамаси қонунчиликда ишлатилмаган. Бу фаолият учун жавобгарлик ЖКнинг 210-моддаси – “Фоҳишахоналар сақлаш ва қўшмачилик қилиш”, 208-моддаси – “Вояга етмаганларни жиноятга жалб этиш” бўйича вужудга келган. Айрим муаллифлар томонидан Украинада одамлар савдоси ва одам ёллаш муаммосининг тарихий-ҳуқуқий жиҳатларини ўрганиш бўйича олиб борилган тадқиқот 1998 йилгача амалда бўлган Украина жиноят қонунчилиги (ЖКга 124¹-модда билан қўшимча киритилгунига қадар) бундай қилмишларнинг анча катта қисми учун жавобгарликни белгилаганлиги тўғрисида хулоса қилишга имкон беради. Албатта, бу қонунчилик аёллар ва болалар савдоси ва уларни ёллашга қарши курашишни ҳуқуқий таъминлаш нуқтаи назаридан кенг қамровли ҳисобланади. Шу муносабат билан 1998 йилнинг 24 мартда ва 2001 йил 5 апрелда Украина Жиноят кодексига киритилган қуйидаги ўзгартиш ва қўшимчаларга тўхталиш ўринли кўринади. Хусусан, “Фарзандликка олинувчига нисбатан ғайриқонуний ҳаракатларни амалга ошириш” деб номланган янги 115²-моддага кўра болани фарзандликка олиш, уни ҳомийга ёки фуқаро оиласига тарбия учун бериш масаласида ноқонуний воситачилик фаолиятини ёки бошқа ноқонуний хатти-ҳаракатларни амалга оширганлик учун жиноий жавобгарлик юзага келади [23]. Бу норма ҳозирги кунда кескин тус олиб бораётган болалар савдосини жиноят ҳуқуқий тартибга солиб, ушбу қилмишда воситачи жиноятчиларни таъқиб остига олади.

Мазкур Кодекснинг 124¹-моддаси асосида (Одамлар савдоси) белгиланганидек, “одамни кейинчалик сотиш ёхуд шахвоний мақсадларда ёки порнобизнесда фойдаланиш, жиноий фаолиятга жалб этиш ёки қарз орқали қарамликка солиш, тижорат мақсадларида фарзандликка олиш, ҳарбий можароларда, мажбурий меҳнатда фойдаланиш учун ҳақ эвазига бошқача тарзда бериш мақсадида, одамни унинг розилиги билан ёки розилигисиз Украина давлат қонуний йўл билан ёки ғайриқонуний олиб ўтиш билан боғлиқ ошкора ёки махфий эгаллаб олиш” жиноий жавобгарликни келтириб чиқаради. Ана шу хилдаги жиноятнинг жавобгарликни оғирлаштирувчи малакалани белгилари ҳам қайд этилган бўлиб, булар: ўша ҳаракатлар вояга етмаган шахсга, бир неча шахсларга нисбатан содир этилса, такроран, гуруҳ томонидан олдиндан тил бириктирилган ҳолда, хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда ёки жабрланувчи моддий ёки бошқа бирон-бир тарзда қарам бўлган шахс томонидан ёки ўша ҳаракатлар уюшган гуруҳ томонидан содир қилинса, ёхуд болаларни ноқонуний тарзда чет элга олиб чиқиш ёки уларни ноқонуний тарзда Украинага олиб кириш ёки трансплантация учун жабрланувчининг аъзолари ёки тўқималарини ажратиб олиш мақсадида ёхуд мажбурий донорлик билан боғлиқ содир этилса деган белгилардан иборат.

Қирғизистон Республикасида ҳам 2005 йилнинг 4 январидида “Одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш тўғрисида”ги Қонун қабул қилинган бўлиб, одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши курашиш бўйича ташкилий-ҳуқуқий асосларни, одам савдосига қарши курашувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштириш тартибини белгилайди, одам савдоси жабрланувчиларига ёрдам кўрсатиш ва уларни ҳимоя қилишга қаратилган тадбирлар тизимини ўрнатади.

Мазкур Қонуннинг 1-моддаси одам ёллашни “бирон-бир ишларни бажариш, муайян фаолиятни, шу жумладан, ҳуқуққа зид фаолиятни амалга оширишга жалб қилиш, бирон-бир ташкилот, шу жумладан, фаолият юритиши қонун билан тақиқланган ташкилот таркибига қўшиш мақсадида шахсларни ёллаш, қабул қилиш” [24] сифатида белгилайди. Бундан ташқари, Қонунда одам савдоси ва одам ёллашга қарши туриш

бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари белгиланган бўлиб, булар сирасига хусусан қуйидагилар киради: инсон ва фуқаро эркинлиги, унинг ҳаёти ва соғлиғини муҳофаза қилишнинг устуворлиги; одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш соҳасидаги фаолиятни ижтимоий, миграцияга оид ва иқтисодий сиёсатнинг бошқа йўналишлари билан мувофиқлаштириш; одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш соҳасида Қирғизистон Республикаси қонунчилигининг бажарилиши устидан мустақил ва таъсирчан назорат ва контролни амалга ошириш; одамлар савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш бўйича самарали механизмни шакллантириш ва амалга ошириш; одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш бўйича миллий дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, шу соҳага оид илмий-тадқиқот ишларини молиялаштириш; одам савдосидан жабрланган шахсларга бепул тиббий ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш ҳамда уларни ҳимоя қилиш; одам савдоси бўйича ҳар бир аризани пухта ҳисобга олиш ва унинг юзасидан тергов олиб боришнинг мажбурийлиги, шу асосда унинг сабабларини бартараф этувчи чораларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, шунингдек, бу ҳақда аҳолини хабардор қилиш; одам савдосидан жабрланган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилиш; одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши курашиш бўйича ҳуқуқни муҳофаза қилиш, миграция органлари ва бошқа тегишли органларда мутахассисларни тайёрлаш; ноҳукумат ташкилотлар ва алоҳида шахсларнинг одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши курашишга қаратилган фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш; одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши курашиш бўйича муаммоларни ҳал қилишда халқаро ҳамкорликни амалга ошириш [24].

Қирғизистон Республикасининг “Одам савдосининг олдини олиш ва унга қарши кураш олиб бориш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ одам савдосидан жабр кўрганларнинг вақтинча яшашлари учун бошпана кўринишида махсус муассасаларни ва уларни қўллаб-қувватлаш ҳамда уларга ёрдам кўрсатиш марказларини ташкил этиш назарда тутилади. Қирғизистон Республикаси Жиноят кодексининг 124-моддасида одамлардан фойдаланиш учун уларни ёллаш жинояти учун жавобгарлик белгиланган. Аммо, бу давлатда ҳам айнан одам савдоси жинояти учун жавобгарлик назарда тутилмаган.

Қирғизистон Республикасида, шунингдек, одам савдосига қарши кураш доирасида Қирғизистон Республикаси Президенти ҳузурида Одамлар савдоси ва одамларни ноқонуний олиб чиқиб кетишга қарши кураш олиб бориш бўйича Миллий Кенгаш ташкил этилганлигини таъкидлаш зарур [25]. Шу ўринда Қирғизистон томонидан инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган, айниқса одам савдоси, уларни эксплуатацияси, қуллик меҳнатларини олдини олишга қаратилган чора-тадбирлари ўринли деб ҳисоблаймиз.

Хорижий давлатлар жиноят қонунчилиги таҳлили шуни кўрсатадики, бир қатор давлатларнинг жиноят кодексида одам савдоси учун жавобгарликни назарда тутувчи норма билан бирга, болалар савдоси учун жавобгарликни белгилловчи нормалар ҳам мавжуд бўлиб, алоҳида моддада келтирилган. Мисол учун, Азәрбайжон Республикаси Жиноят кодексининг 173-моддасида (“Вояга етмаганлар савдоси”), Грузия ЖКнинг 172-моддасида (“Вояга етмаганлар савдоси”), Испания Жиноят кодексининг 222-моддасида, Козоғистон Республикаси Жиноят кодексининг 133-моддасида (“Вояга етмаганлар савдоси”), Молдовия Республикаси ЖКнинг 206-моддасида (“Болалар савдоси”), Германия Федератив Республикаси Жиноят кодексининг 18-бўлими, 236-моддасида (“Болалар савдоси”), Эстония Республикаси Жиноят кодексининг 123¹-моддасида (Болани олиш-сотиш) болалар савдоси учун жавобгарлик белгиланган. Ривожланган хорижий мамлакатлар қонунчилигидаги илғор амалиётларни

мамлакатимиз қонунчилигига татбиқ этиш зарурияти ҳам болалар савдоси учун жавобгарликни белгиловчи нормаларни мустақил норма сифатида алоҳида моддада шакллантирилишини тақозо этади.

Бундан ташқари, одам савдосини фош этишга фаол ёрдам берган шахсларнинг жавобгарлигига доир нормаларни халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар талабига янада мувофиқлаштириш лозим.

БМТнинг Трансмиллий уюшган жиноятчиликка қарши Конвенцияси (2000 йил 15 ноябрдаги) 26-моддасида, зарур ҳолларда, ушбу конвенцияда қамраб олинган бирор жиноятни тергов қилиш ёки жиноий таъқиб этишда жиддий ҳамкорлик қилган айбланувчининг жазосини енгиллаштириш белгиланган.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш лозимки, хорижий мамлакатларнинг аксарияти қонунчилиги халқаро стандартлар ва принципларни ўзининг қонун ҳужжатларига киритган бўлиб, одам савдосига қарши курашда самарали ташкил этишга имкон яратади. Бироқ, баъзан миллий миқёсда амалга оширилган фаол чоралар одам савдосининг бошқа ҳудудларга кўчиб ўтишига олиб келиши мумкин. Шу боис, хорижий тажрибадан фойдаланишда ҳар жиҳатдан мулоҳаза қилиб, сўнг қарор қабул қилиш мақсадга мувофиқ.

REFERENCES

1. Kodeks o nakazaniikh Ital'ianskoi Respubliki. Vyderzhki [Penal Code of the Italian Republic. excerpts]. The fight against human trafficking and the prospects for the modern development of Russia. Information biuleten, 2003, no. 3, p. 66.
2. Shamkov S.V. Sovershenstvovanie zakonodatel'stva po protivodeisviu torgovle liud'mi [Improvement of anti-trafficking legislation]. 2002, pp. 4-5.
3. Kodeks o nakazaniikh Ital'ianskoi Respubliki [Penal Code of the Italian Republic]. St. Petersburg, Legal Center Press, 2002, p. 380.
4. Italian Parliamentary Proceedings. Chamber of Deputies. 13th Legislature. Annex B to the Reports. Session of May 14, 1997, p. 5.
5. The problem of human smuggling: tasks of the OSCE. OSCE Review Conference. BDIP, Abstracts of reports, 1999, paras. w-sh.1999, pp. 6-7.
6. Orlovskaya N.A. Torgovlia liud'mi kak transnatsional'naia problema [Human trafficking as a transnational problem]. Available at: <http://newasp.onis.kred.ru/>.
7. Orlovskaya N.A. Torgovlia liud'mi kak transnatsional'naia problema [Human trafficking as a transnational problem]. Available at: <http://newasp.onis.kred.ru/>.
8. Kherman P. Novoe rabstvo [New slavery]. Independent information and analytics from the USA, 2000. Available at: www.info.washprofile.org/.
9. Ugolovnoe i immigratsionnoe zakonodatel'stvo SShA sovremennogo varvarstva i rabstva, torgovli zhenshchinami v tseliakh seksual'noi i inoi ekspluatatsii i dlia zashchity ot drugikh form nasiliia [Ugolovnoe i immigratsionnoe zakonodatel'stvo SShA sovremennogo varvarstva i rabstva, torgovli zhenshchinami v tseliakh seksual'noi i inoi ekspluatatsii i dlia zashchity ot drugikh form nasiliia]. 2005. Available at: www.crime.vi.ru/.
10. Mironova Ia.A. Voprosy i problemy, svyazannye s transgranichnoi torgovlei liud'mi [Issues and problems related to cross-border human trafficking]. 2006. Available at: www.crime.vi.ru/.
11. Peonaj-bu xo'jayinning kuchli tazyiqi bilan belgilanuvchi tobelikka xos bo'lgan shaxsdan foydalanish shaklidir [Peonage is a form of subordination that is characterized by a strong pressure from the boss]. Bolshoy yuridicheskiy slovar. under red. A.Ya. Suxareva., V.E. Krutskix. Moscow, INFRA-M, 2000, p. 66.

12. Shamkov S.V. Sovershenstvovanie zakonodatel'stva po protivodeistviu torgovle liud'mi [Improvement of anti-trafficking legislation]. Vladivostok, 2002, pp. 2-3. Available at: www.crime.vi.ru/.
13. Turov A. Mir nesvobody [Peace of innocence]. Moscow, 2003 no. 5, pp. 76-77.
14. Abramiuk L. Bor'ba s torgovlei zhenshchinami v Respublike Belarus' [Combating trafficking in women in the Republic of Belarus]. Legislation of Belarus and the countries of the European Union in the field of combating trafficking in women. International Conf. Abstracts of reports, 2006, November 4-5, Minsk, 2006, pp. 10-11.
15. Uголовnyi kodeks Federativnoi Respubliki Germanii [Criminal Code of the Federal Republic of Germany]. Moscow, Zertsalo, 2001, pp. 112-113.
16. Uголовnyi kodeks Federativnoi Respubliki Germanii [Criminal Code of the Federal Republic of Germany]. St. Petersburg, Legal Center Press, 2002, p. 380.
17. Konstitutsii gosudarstv-uchastnikov SNG [Constitutions of the CIS member states]. Moscow, Norma, 1999, p. 445.
18. Kommentarii k Uголовnomu kodeksu Rossiiskoi Federatsii [Commentary on the Criminal Code of the Russian Federation]. Rep. ed. IN AND. Radchenko; scientific ed. A.S. Mikhilin. Moscow, Spartak, 2000, p. 259.
19. Uголовnyi kodeks Rossiiskoi Federatsii [Criminal Code of the Russian Federation]. Moscow, Norma–Infra, 2001, p. 51.
20. Uголовnyi kodeks Rossiiskoi Federatsii [Criminal Code of the Russian Federation]. Moscow, Norma–Infra, 2001, p. 52-53.
21. Savona E.U. Organizatsionnye ramki Evropeiskoi prestupnosti v protsesse globalizatsii [Organizational framework of European crime in the process of globalization]. Tokyo, Japan. 108 International Seminar on Problems of Combating Organized Crime. February 27, 1998. Available at: <http://www.jus.unitn.it/transcrime/papers/wp20.html/>.
22. Konstitutsii gosudarstv-uchastnikov SNG [Constitutions of the CIS member states]. Moscow, Norma, 1999, p. 664.
23. Uголовnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. St. Petersburg, Legal Center Press, 2001, pp. 132-133.
24. Article 1 of the Law of the Kyrgyz Republic "On Prevention and Combating Trafficking in Human Beings" of January 4, 2005. Available at: <http://adviser.kg/>.
25. Kholshchevnikova T.V. Formirovanie zakonodatel'stva Rossiiskoi Federatsii o protivodeistvii torgovle liud'mi [Formation of the legislation of the Russian Federation on combating human trafficking]. Trafficking prevention: legislative and legal aspects. Russian and international experience, 2006, pp. 24-25.